

БАРАННИК Р. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права
та правоохоронної діяльності
(Запорізький національний університет)
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

УДК 343.1

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.24>

ПРИНЦИПИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА І ЗАКОННОСТІ ЯК ОРІЄНТИРИ ТЛУМАЧЕННЯ ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Стаття присвячена дослідженню проблематики тлумачення та застосування оціночних понять у кримінальному провадженні. Автор підкреслює, що саме від правильності та обґрунтованості інтерпретації цих понять залежить не лише результат конкретної справи, а й рівень довіри суспільства до правосуддя загалом.

Особлива увага приділяється труднощам, що виникають через наявність у праві великої кількості оціночних категорій, зміст яких часто є розмитим, багатозначним або відкритим до варіативного розуміння. Саме ця невизначеність створює ризик довільного трактування, яке може трансформуватися у свавілля та призвести до порушення прав людини. Автор підкреслює, що для уникнення таких наслідків необхідно спиратися на систему принципів права, які виступають своєрідними “маяками” для суб’єктів правозастосування.

У статті окремо виділено два принципи – верховенство права та законність, – які розглядаються як базові орієнтири у сфері кримінального процесу. Верховенство права подається як фундаментальна ідея, що гарантує домінування прав і свобод людини та узгоджує тлумачення норм із практикою Європейського суду з прав людини. Принцип законності, у свою чергу, визначається як вимога суворого дотримання Конституції України, КПК та міжнародних договорів. Він покликаний забезпечити правильний вибір норми, що найбільш адекватно відповідає фактичним обставинам конкретної справи.

Автор наголошує, що обидва принципи мають не лише декларативне значення, але й виступають реальними інструментами обмеження свавільного правозастосування. Вони сприяють уніфікації практики, підвищують передбачуваність судових рішень та зміцнюють гарантії захисту прав людини.

Зроблено висновок, що принципи верховенства права і законності повинні розглядатися не як абстрактні положення, а як практичні інструменти, здатні забезпечити баланс між гнучкістю правозастосування та правовою визначеністю. Автор вважає перспективним напрямом подальших наукових досліджень аналіз впливу інших принципів кримінального процесуального законодавства на сферу інтерпретації та застосування оціночних категорій.

Ключові слова: оціночні поняття, тлумачення норм права, застосування норм права, кримінальне провадження, принцип верховенства права, принцип законності.

Barannik R. V. Principles of the rule of law and legality as guidelines for interpreting evaluative concepts in criminal proceedings

The article is devoted to the study of the problems of interpretation and application of evaluative concepts in criminal proceedings. The author emphasizes that it is not only the outcome of a particular case that depends on the correctness and validity of the interpretation of these concepts, but also the level of public trust in justice in general.

Particular attention is paid to the difficulties that arise due to the presence in the law of a large number of evaluative categories, the content of which is often vague, ambiguous or open to variable understanding. It is this uncertainty that creates the risk of arbitrary interpretation, which can transform into arbitrariness and lead to violation of human rights. The author emphasizes that in order to avoid such consequences, it is necessary to rely on a system of legal principles that act as a kind of “beacons” for law enforcement entities.

The article separately highlights two principles – the rule of law and legality – which are considered basic guidelines in the field of criminal procedure. The rule of law is presented as a fundamental idea that guarantees the dominance of human rights and freedoms and harmonizes the interpretation of norms with the practice of the European Court of Human Rights. The principle of legality, in turn, is defined as a requirement for strict compliance with the Constitution of Ukraine, the Code of Criminal Procedure and international treaties. It is designed to ensure the correct choice of the norm that most adequately corresponds to the factual circumstances of a particular case.

The author emphasizes that both principles have not only declarative significance, but also act as real tools for limiting arbitrary application of law. They contribute to the unification of practice, increase the predictability of court decisions and strengthen guarantees for the protection of human rights.

The conclusion is made that the principles of the rule of law and legality should be considered not as abstract provisions, but as practical tools capable of ensuring a balance between the flexibility of law application and legal certainty. The author considers the analysis of the influence of other principles of criminal procedural legislation on the sphere of interpretation and application of evaluative categories to be a promising direction for further scientific research.

Key words: *evaluative concepts, interpretation of legal norms, application of legal norms, criminal proceedings, principle of rule of law, principle of legality.*

Постановка проблеми. В рамках дискусії про оціночні поняття в контексті механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження актуалізується питання меж тлумачення останніх. Ця дискусія викликана тим, що правильне, належне застосування оціночних понять прямим чином впливає на можливість реалізації прав і свобод учасників кримінального провадження, а як логічний наслідок – безпосередньо на результати кримінального провадження.

Оцінка стану літератури. У науковій літературі приділяється значна увага проблемам тлумачення та застосування норм права, зокрема їх співвідношенню, сутності та формам реалізації. Низка авторів розглядають тлумачення як інтелектуально-вольову діяльність, що спрямована на розкриття змісту правової норми, тоді як інші аналізують застосування як владно-організуючий процес, орієнтований на прийняття конкретних рішень. Водночас проблематика оціночних понять у кримінальному процесі, їхніх меж та орієнтирів для інтерпретації, залишається недостатньо розробленою, особливо у контексті ролі правових принципів.

Мета та завдання. Мета статті полягає у виявленні й обґрунтуванні ролі принципів верховенства права та законності як ключових орієнтирів для тлумачення та застосування

оціночних понять у кримінальному провадженні, що забезпечує баланс між гнучкістю правозастосування і вимогою правової визначеності. В рамках даної наукової статті вирішуються такі завдання:

- проаналізувати наукові підходи до визначення понять “тлумачення норм права” і “застосування норм права”, а також виявити їх взаємозв’язок;
- окреслити ризики, пов’язані з довільним тлумаченням оціночних понять у кримінальному процесі;
- розкрити значення принципів верховенства права та законності як практичних інструментів інтерпретації;
- сформулювати висновки щодо необхідності вдосконалення законодавчого регулювання та уніфікації підходів у правозастосовній практиці.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, вважаємо необхідним звернутися до характеристик понять “тлумачення норм права” і “застосування норм права”.

Говорячи про тлумачення норм права, Власов Ю. Л. зауважує, що воно виступає необхідним та найефективнішим засобом для точного і глибокого розуміння їх істинного змісту [1]. Вчений Молибога М. П. визначає під тлумаченням норм права спеціалізовану інтелектуально-вольову та логічно-консеквентну діяльність, яку здійснюють як офіційні, так і неофіційні суб’єкти суспільних відносин (державні органи, посадові особи, громадські об’єднання, окремі громадяни) з метою з’ясування змісту правової норми та розкриття волі соціальних сил, що перебувають при владі та закладені в цій нормі [2, с. 44].

Лепіш Н. Я. визначає тлумачення як процес встановлення (з’ясування або роз’яснення) змісту нормативно-правових актів, який має на меті виявлення волі законодавця, закладеної в цих актах. У ході тлумачення визначають значення та сферу застосування конкретної правової норми, її основне призначення, соціальну орієнтацію, роль у системі правового регулювання, а також враховують історичний і суспільний контекст її ухвалення та умови, за яких здійснюється тлумачення. Водночас цей процес має характер внутрішньої інтелектуальної діяльності, що залишається в межах свідомості особи, яка його здійснює [3, с. 22].

Науковець Білоус О. В. стверджує, що тлумачення – інтелектуально-вольова діяльність інтерпретатора, яка здійснюється на основі відповідних принципів та із застосуванням визначених способів тлумачення, з метою з’ясування та/або роз’яснення змісту правової норми для її правильного й уніфікованого розуміння та практичного застосування. Результати такого тлумачення можуть фіксуватися у спеціальних актах інтерпретації, науково-практичних коментарях до законодавства, доктринальних джерелах та інших зовнішніх формах [4, с. 53].

Аналізуючи приведені визначення, ми можемо прийти до спільних знаменників щодо тлумачення норм права: 1) це по суті інтелектуальний і вольовий процес; 2) він може здійснюватися як офіційними суб’єктами тлумачення, так і будь-якими суб’єктами; 3) реалізується за допомогою знань, навичок, вмінь суб’єкта тлумачення; 4) полягає у знаходженні і встановленні суті і спрямування, що закладені в нормі, яка, в свою чергу, підлягає тлумаченню.

Щодо застосування норм права, вчена Атаманова Н. В. вказує, що це організаційно-правовий, управлінський і творчий процес, спрямований на розгляд і вирішення індивідуальних справ, що мають юридичне значення. Він здійснюється відповідно до спеціальних процедурно-процесуальних норм, базується на принципах верховенства права, законності, доцільності, ефективності, обґрунтованості, справедливості, гуманності тощо. Цей процес реалізується компетентними державними органами, уповноваженими громадськими об’єднаннями чи їхніми посадовими особами та завершується прийняттям акту застосування права – рішення у конкретній справі. Застосування норм права є невід’ємною складовою реалізації прав і свобод особи та слугує засобом захисту її законних інтересів [5, с. 168].

Вчена Легка О. В. розглядає застосування норм права в контексті їх реалізації. Так, вона вказує, що формою реалізації є застосування норм права, яке в юридичній науці загалом розуміється як владно-організуюча діяльність уповноважених державних органів та посадових осіб, що здійснюється у визначеному процедурно-процесуальному порядку

та спрямована на вирішення конкретних правових ситуацій шляхом видання індивідуальних правових приписів, тобто ухвалення владного рішення на основі норм права у конкретній справі [6, с. 32].

Викликає зацікавлення позиція Кравченка М. Г., котрий аналізує застосування норм права крізь призму мети. Вчений зауважує, що застосування норм права має на меті захист прав, свобод і законних інтересів приватної особи з боку суб'єктів правозастосування. Воно виступає засобом реалізації конституційного обов'язку Української держави щодо утвердження та гарантування прав і свобод людини [7, с. 34].

Говорячи про застосування норм права, Дояр Є. В. вказує, що його нині остаточно визнано самостійною та відокремленою формою реалізації норм права, нарівні з такими формами, як виконання, додержання та використання [8, с. 436].

Таким чином, зводячи до спільного знаменника характерні риси застосування норм права, виокремлені з наведених визначень, підсумуємо: 1) застосування норм права представляє собою спеціальний процес, який існує спільно з додержанням, використанням і виконанням норм права; 2) застосування здійснюється уповноваженими органами влади відповідно до процесуально-процедурних норм, встановлених законодавством; 3) застосування норм права спрямоване на отримання результату у вигляді захисту прав і свобод особи.

Тлумачення норм права і застосування норм права існують в тісному, діалектичному зв'язку. Ми можемо впевнено стверджувати, що отримане в процесі тлумачення норми розуміння слугує орієнтиром для її застосування і визначає його (застосування) наслідок. Тому дискусія про правильність застосування тієї чи іншої правової норми, яка часто має місце в рамках процесу, повинна виходити із питання про те, яким чином було тлумачено дискусійну норму.

Особливої складності процесам тлумачення і застосування норм права додають наявність в них (нормах) широкого, чітко не визначеного змісту, варіативності наслідків. Тобто, наявність в нормах оціночних понять. Як слушно зауважив вчений Тітко І. А., особливості кримінально-процесуальних оціночних понять впливають на характер і методи їх тлумачення, а також на форму викладення висновків, до яких доходить інтерпретатор під час роз'яснення змісту цих понять [9, с. 55]. Не зважаючи на можливість широкого трактування змісту оціночного поняття, суб'єкти правозастосування зобов'язані усвідомлювати і втілювати на практиці ряд вимог. Його можна також визначити як певний перелік орієнтирів, що дозволяють виключити свавілля і надмірно широке трактування змісту закону. Таким чином, норми матеріального і процесуального законодавства зможуть бути правильно застосованими.

Чинне законодавство і правова доктрина напрацювали перелік засобів і інструментів, спрямованих на недопущення довільного тлумачення змісту правових норм [10, с. 168]. Черноус С. М., розглядаючи проблематику в контексті трудового права, виділяє такі засоби і інструменти як принципи права, цілі і завдання законодавства, правосвідомість суб'єкта, що застосовує норму, об'єктивні ознаки, які характеризують явище [11, с. 46]. Аналізуючи думку вченої, ми дійшли до висновку, що даний перелік можна змістовно екстраполювати в сферу кримінального процесуального права. Принагідно вважаємо слушним застосувати такі критерії, як соціально-політична обстановка і психологічні особливості осіб, щодо яких планується застосування норми права [12, с. 97].

Одним із ключових інструментів визначення меж тлумачення і застосування норм права слугують правові принципи. Вчена Старчук О. В. визначає під принципами фундаментальні ідеї, що лежать в основі правової системи, визначають зміст і напрям розвитку правових норм. Вони мають системний і взаємоузгоджений характер, є загальнообов'язковими, універсальними, стабільними, предметно конкретизованими, загальнозначущими та виконують регулятивну функцію [13, с. 42]. Говорячи про принципи, Колодій А. М. слушно зауважує, що вони відрізняються від інших юридичних норм своєю імперативністю та безумовністю, а також тим, що в них сконцентовано відображені найсуттєвіші закономірності розвитку конкретного суспільства. Вони забезпечують узгодженість і однорідність усієї

системи юридичних норм, сприяють цілісності правового регулювання суспільних відносин і виступають об'єднувальним елементом юридичної надбудови. Крім того, принципи права справляють самостійний вплив на регулювання суспільних відносин [14, с. 43]. Вчена Кучинська О. П. в рамках свого дисертаційного дослідження аналізує поняття принципів і вказує, що це закріплені в законі загальні фундаментальні правові положення, які відображають домінуючі у державі уявлення про належний порядок здійснення кримінального провадження. Вони діють як цілісна система, що характеризується соціальною зумовленістю, нормативною природою, основоположним значенням, універсальністю та незмінністю. Ці принципи визначають напрям, форму та зміст окремих стадій і інститутів кримінального процесу, гарантують захист прав, свобод і законних інтересів його учасників. Порушення цих принципів обов'язково спричиняє скасування або перегляд рішень у справі чи застосування інших заходів процесуального реагування [15, с. 130].

Доволі слушно зауважив Зайчук О. В. про те, що принципи фактично охоплюють усю правову сферу – як ідеї, так і норми та правові відносини, надаючи їй логічної структури, внутрішньої послідовності та збалансованості. У принципах права відображено узагальнений світовий досвід правового розвитку та надбання цивілізації [16, с. 22]. Зокрема принципи, закріплені в Кримінальному процесуальному кодексі України. До них належать верховенство права, законність, рівність перед законом і судом, повага до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність та інші, передбачені ч. 1 ст. 7 КПК України [17].

Вважаємо доцільним проаналізувати особливості впливу деяких із принципів, закріплених в КПК України, на тлумачення оціночних понять.

Принцип верховенства права є базовим у системі правових принципів. Він визначає домінування права як регулятора суспільних відносин, утверджує базові постулати права і, в той же час, служить ефективним інструментом тлумачення оціночних понять. Зміст принципу верховенства права закладений в ст. 8 КПК України, яка встановлює, що: 1) людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави; 2) відповідно, кримінальне провадження здійснюється з врахуванням фундаментальної ролі людини, її прав і свобод; 3) орієнтиром для реалізації принципу верховенства права є рішення Європейського суду з прав людини. Конкретизація розуміння верховенства права відображена у Доповіді про правовладдя, підготовленій Європейською комісією “За демократію через право”. Вона виділяє шість основних складових верховенства права: 1) законність; 2) юридична визначеність; 3) заборона свавільності; 4) доступ до правосуддя в особі незалежних і безсторонніх судів, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; 5) дотримання людських прав; 6) недискримінація та рівність перед приписами права [18]. В рамках тлумачення оціночного поняття, і, як результат, надання йому конкретного змісту в рамках кримінального провадження повинні бути виконані вимоги щодо законності такого тлумачення, тобто, воно повинно бути реалізоване в рамках, передбачених Конституцією України, КПК України та іншими законами.

Тлумачення оціночного поняття повинно бути однозначним. Ця вимога передбачає, що тлумачення оціночного поняття, яке здійснюється слідчим, прокурором, суддею не повинно ставати каталізатором необхідності подальшого додаткового тлумачення. Відповідно, в рамках тлумачення оціночного поняття необхідно отримати чіткий, визначений зміст.

Суб'єктам, які здійснюють тлумачення оціночних понять необхідно орієнтуватися на вимоги, закріплені в чинному законодавстві. Недопустимо тлумачити оціночні поняття в протиріччя нормам КПК України й інших законодавчих актів.

Якщо в рамках тлумачення оціночного поняття допущені порушення, що впливають на перебіг провадження і подальші процесуальні рішення, зацікавлена сторона в праві оскаржити таке тлумачення, аргументувавши це наявністю порушень норм матеріального і процесуального права.

Тлумачення оціночних понять не може йти наперекір правам людини. Недопустиме протиправне зазіхання на право людини на життя, здоров'я, особисту свободу шляхом неправильного тлумачення оціночних понять.

І, як певний логічний результат, верховенство права вимагає, щоб тлумачення оціночних понять здійснювалось з додержанням рівності та недискримінації. Відповідно, тлумачення оціночних понять в двох справах з близькими чи аналогічними обставинами не повинно відрізнятися виключно через особу, щодо якої відбувається тлумачення.

Принцип законності має двояке трактування в наукових колах. Зокрема, як ми вказували вище, його визначають складовою верховенства права. З іншого боку, принцип законності отримав нормативне закріплення в чинному законодавстві, зокрема в ст. 9 КПК України. Говорячи про законність в контексті тлумачення оціночних понять в рамках кримінального провадження, доцільно згадати думку, виражену професором Косовичем В. М., чий численні дослідження присвячені проблематиці оціночних понять. Вчений вказує, що однією із важливих складових законності, що набуває особливого значення з урахуванням природи оціночних понять, є вибір відповідної правової норми – тієї, яка найточніше регулює фактичні обставини конкретної справи. Оскільки оціночна правова норма може охоплювати відносини з різними формами прояву та різним соціальним значенням, суб'єкт застосування права має обрати саме ту норму, яка найбільш адекватно відповідає конкретній правовій ситуації [19, с. 5].

Відповідно до ч. 1 ст. 9 КПК України в ході кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий та інші посадові особи органів державної влади зобов'язані неухильно дотримуватися положень Конституції України, норм КПК України, міжнародних договорів, що ратифіковані Верховною Радою України, а також вимог інших нормативно-правових актів. При цьому важливо зауважити, що для належного втілення згаданого положення необхідна належна робота законодавця, а саме: 1) упорядкування термінології оціночних понять; 2) визначення чітких переліків об'єктів і явищ, які ними охоплюються; 3) розробка та нормативне закріплення конкретних критеріїв для їх застосування. Для належного тлумачення оціночних понять, закріплених в законодавстві вкрай важливо, щоб вони (оціночні поняття) були закріплені відповідно до згаданих вимог.

Вимоги ч. 2 ст. 9 КПК України також мають вкрай важливе значення для тлумачення оціночних понять. Так, відповідно до згаданої норми прокурор, керівник органу досудового розслідування та слідчий зобов'язані об'єктивно, всебічно й повно дослідити всі обставини кримінального провадження. Вони мають встановити як обставини, що свідчать проти підозрюваного чи обвинуваченого, так і ті, що підтверджують його невинуватість, а також виявити чинники, які пом'якшують або обтяжують покарання. Виявленим обставинам слід надати належну правову оцінку та забезпечити ухвалення законних і неупереджених процесуальних рішень. Як наслідок, тлумачення положень КПК України, що містять оціночні поняття, повинно здійснюватися з врахуванням необхідності чітко визначити обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання.

Частина 3 статті 9 КПК України вказує, що під час здійснення кримінального провадження заборонено застосовувати закон, що не узгоджується з положеннями КПК України або суперечить йому. Відповідно, тлумачення оціночного поняття, закріпленого в іншому законі, не може бути таким, що суперечить КПК України.

Частина 5 статті 9 КПК України передбачує, що практика Європейського суду з прав людини слугує орієнтиром для застосування кримінального процесуального законодавства. Як результат, тлумачення оціночних понять повинно здійснюватися відповідно до вимог практики Європейського суду з прав людини. Якщо Суд в своїй практиці дав тлумачення оціночному поняттю, воно може бути використане в рамках національного кримінального провадження.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, ми проаналізували проблематику тлумачення оціночних понять в рамках кримінального провадження. Нами зроблено висновок про необхідність звернення до принципів права як базових, фундаментальних ідей, що слугують орієнтиром для розуміння і застосування інших норм.

Принципи верховенства права і законності в рамках кримінального провадження слугують реальними інструментами, що допомагають ефективно пізнавати зміст оціночних понять. Доцільно приділити увагу в подальших наукових дослідженнях іншим принципам, закріпленим в кримінальному процесуальному законодавстві та їх значенню для належного тлумачення оціночних понять.

Список використаних джерел:

1. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 173 р.
2. Молибога М. П. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики. *Часопис Київського університету права*. 2010. Р. 42–46. Also available online, URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/4593c5e1-5097-4e19-bceb-3c0c3b3562f8/content>
3. Лепіш Н. Я. Наукове розуміння тлумачення норм права. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*. Issue 4. Р. 12–24. Also available online, URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvlduvs_2015_4_4.pdf
4. Білоус О. В. Тлумачення норм права: поняття та сутність. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. Vol. 43, Issue 3. Р. 46–53. Also available online, URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/46-53_7.pdf
5. Атаманова Н. В. Проблемні питання застосування норм права. *Підприємництво, господарство і право*. Vol. 2, 2021. Р. 164–169. Also available online, URL: <http://www.pgpr-journal.kiev.ua/archive/2021/2/31.pdf>
6. Легка О. В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти. *Право і суспільство*. Issue 1. Р. 30–33. Also available online, URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pis_2012_1_9.pdf
7. Кравченко М. Г. Застосування норм права: мета, стадії, система вимог до правозастосовного акту. *Kyiv Law Journal*. Issue 1. Р. 31–35. DOI:10.32782/klj/2023.1.4.
8. Doiar Ye. Judicial enforcement as a specific type of law enforcement: administrative and legal aspect *Analytical and Comparative Jurisprudence*. Issue 2. Р. 434–440. DOI:10.24144/2788-6018.2024.02.73.
9. Тітко І. А. Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України: монографія. Kharkiv : Право, 2010. ISBN 978-966-458-191-9.
10. Кісілюк Е. М., Смаглюк О. В. Особливості застосування оціночних понять у кримінальному законодавстві України. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. Issue 1. Р. 166–170. Also available online, URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npnau_2018_1_27.pdf
11. Черноус С. М. Нормотворчі та нормореалізаційні гарантії правильного застосування оціночних понять трудового права України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. Issue 85. Р. 46–51. Also available online, URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKNU_Yur_2010_85_13.pdf
12. Музика Т. Оціночні поняття: функції та межі застосування / Відповідальний за випуск професор ВІ Борисова. 2020. Р. 96. Also available online, URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2020/Sb_Maslov_2020.pdf#page=96
13. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. Issue 2. Р. 40–43. Also available online, URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chkup_2012_2_11.pdf

14. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/2103a1bb-8b7f-4b15-8bea-5fc9cf6f5bee/content>
15. Кучинська О. П. Роль принципів кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. 442 с.
16. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права*. 2012. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/de5ba8ec-76e0-4042-86f2-46ab9237dd92/content>
17. Кримінальний процесуальний кодекс України. (Перша редакція 2012). № 4651–VI. Також доступний за URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
18. Європейська комісія “За демократію через право” (Венеційська комісія). Доповідь про верховенство права. (04.2011). Страсбург : Європейська комісія “За демократію через право”, 2011. Also available online, URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev2-ukr) 2011.
19. Косович В. Техніко-технологічні правила застосування оціночних понять. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Issue 65. Р. 3–12. Also available online. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/law/article/viewFile/7600/7586>

Дата першого надходження рукопису до видання: 17.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.08.2025

Дата публікації: 26.09.2025

